

BUDOWNICTWO GÓRNICZE I WIERTNICZE	NORMA BRANŻOWA	BN-74
	Rurociągi do podsadzki hydraulicznej Zasady projektowania	8901-05
		Grupa katalogowa I 02

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są zasady projektowania rurociągów do podsadzki hydraulicznej w kopalniach głębinowych. Norma nie obejmuje prowadzenia rurociągów do podsadzki hydraulicznej w otworach wiertniczych oraz zasad obliczania wydajności instalacji podsadzkowej.

1.2. Zakres stosowania normy. Normę należy stosować przy projektowaniu rurociągów do podsadzki hydraulicznej z rur o średnicach nominalnych 150 mm, 185 mm, 210 mm i 220 mm instalowanych w szybach, szybikach i w wyrobiskach korytarzowych poziomych i pochyłych. Normę należy stosować przy projektowaniu rurociągów do podsadzki hydraulicznej na ciśnienie do 100 kg/cm^2 (10 MN/m^2).

1.3. Określenia. Rurociągi do podsadzki hydraulicznej - rozgałęziony system rurociągów wraz z armaturą przeznaczony do przepływu podsadzki hydraulicznej z podsadzkowni do wyrobisk górniczych.

2. ZASADY PROJEKTOWANIA

2.1. Elementy rurociągu

2.1.1. Proste odcinki rurociągu należy projektować z rur kołnierzowych wg PN-71/G-44001 lub wg PN-69/G-44051, z rur łącznikowych kołnierzowych wg PN-71/G-44004 lub wg PN-71/G-44054, z pierścieni regulujących płaskich wg PN-71/G-44006 lub wg PN-71/G-44056.

2.1.2. Rury wspornikowe. Do podparcia rurociągów w szybach oraz w wyrobiskach pochyłych należy stosować rury wspornikowe kołnierzowe wg PN-71/G-44003 lub wg PN-71/G-44059.

2.1.3. Kolana i łuki. Na wszystkie wygięcia rurociągów należy stosować kolana kołnierzowe wg PN-71/G-44005 lub wg PN-71/G-44055, kolana nastawne wg BN-68/1755-01 do BN-68/1755-06, pierścienie regulujące klinowe wg PN-71/G-44006 lub wg PN-71/G-44056.

2.1.4. Kształtki. Na odgałęzienia rurociągów podsadzkowych i przejścia z jednego ciągu rur na drugi należy stosować trójniki 45° kołnierzowe wg PN-71/G-44008 lub wg PN-71/G-44058.

Na rurociągach głównych powinny być zabudowane w odstępach $40 + 60 \text{ m}$ trójniki kontrolne wg PN-71/G-44007 lub wg PN-71/G-44057.

2.1.5. Zasuwy. Na odgałęzieniach rurociągów podsadzkowych i na przejściach z jednego rurociągu na drugi należy stosować zasuwy wg PN-53/G-44010.

2.1.6. Uszczelnienie złącz kołnierzowych. Do uszczelnienia złączy kołnierzowych rurociągów podsadzkowych należy stosować uszczelki wg PN-71/G-44009 lub wg PN-69/G-44060.

2.2. Obliczenia statyczne konstrukcji wsporczych rurociągów w szybach

2.2.1. Obliczenia konstrukcji wsporczej pośredniej. W zależności od ilości rurociągów zainstalowanych w szybie obliczenia należy przeprowadzać wg następujących zasad:

a) Przy obciążaniu konstrukcji wsporczej dwoma rurociągami obliczenia należy przeprowadzać przyjmując jeden rurociąg zatkany, drugi rurociąg czynny. Całkowite obciążenie (P_p) w miejscu podparcia rurociągu zatkanego należy obliczać w kG(N) wg wzoru

$$P_p = G_r + G_w + G_p \quad (1)$$

w którym:

G_r - ciężar rur podsadzkowych od podpory znajdującej się powyżej do podpory znajdującej się poniżej podpory obliczanej, kG(N) ,

G_w - ciężar rury podsadzkowej wspornikowej, kG(N) ,

G_p - ciężar materiału podsadzkowego, kG(N) obliczony wg wzoru

$$G_p = F_w \cdot L_1 \cdot \gamma_1$$

Zgłoszona przez Główne Biuro Studiów i Projektów Górniczych
Ustanowiona przez Ministra Górnictwa i Energetyki dnia 5 kwietnia 1974 r.
jako norma obowiązująca w zakresie opracowywania dokumentacji technicznej od dnia 1 października 1974 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 23/1974 poz. 73)

miejscu podparcia rurociągu pustego należy obliczać w kG (N) wg wzoru

$$P_r = G_r + G_w \quad (3)$$

w którym: G_r i G_w - jak we wzorze (1).

c) Przy obciążeniu konstrukcji wsporczej czterema rurociągami obliczenia należy przeprowadzać przyjmując:

- jeden rurociąg zatkany, dający największy moment zginający działający na konstrukcję wsporczą siłą (P_p) obliczoną wg wzoru (1),

- dwa rurociągi czynne, z których każdy działa na konstrukcję wsporczą siłą (P_m) obliczoną wg wzoru (2),

- czwarty rurociąg pusty, dający najmniejszy moment zginający, działający na konstrukcję wsporczą siłą (P_r) obliczoną wg wzoru (3).

Dla schematu obliczeń wg a), b) lub c) dźwigary wsporcze należy obliczać jako belki wolnopodparte obciążone przyłożonymi siłami.

Maksymalne naprężenia gnące (σ_g) nie powinny przekraczać dopuszczalnych naprężeń gnących (k_g) obliczonych w kG/cm² (N/cm²) wg wzoru

$$k_g = \frac{R_m}{n} \quad (4)$$

w którym:

R_m - wytrzymałość doraźna dźwigara na zerwanie materiału, dobierana w zależności od gatunku stali z jakiej wykonane są dźwigary,

n - współczynnik bezpieczeństwa konstrukcji wsporczej, $n = 6$.

2.2.2. Obliczanie konstrukcji wsporczej głównej. Obliczenia należy przeprowadzać w zależności od liczby zainstalowanych rurociągów w szybie według następujących zasad:

a) Przy obciążaniu konstrukcji wsporczej głównej dwoma rurociągami obliczenia należy przeprowadzać przyjmując jeden rurociąg zatkany, drugi rurociąg czynny.

Obciążenie od rurociągu zatkanego (P_{pg}) należy obliczać w kG (N) wg wzoru

$$P_{pg} = G_{rg} + G_w + G_{pg} \quad (5)$$

w którym:

G_{rg} - ciężar rur podsadzkowych od podpory głównej do podpory znajdującej się nad podporą główną oraz ciężar rur i kolan zwisających poniżej podpory głównej, kG (N),

G_w - jak we wzorze (1),

G_{pg} - ciężar materiału podsadzkowego, kG (N) obliczony wg wzoru

$$G_{pg} = F_w \cdot L_3 \cdot \gamma_1$$

gdzie:

L_3 - długość rurociągu mierzona od podpory znajdującej się powyżej podpory głów-

nej łącznie z odcinkiem wiszącym na obliczanej podporze wg rys., m,

F_w i γ_1 - jak w 2.2.1.

Obciążenie (P_{mg}) w miejscu podparcia rurociągu czynnego należy obliczać w kG (N) wg wzoru

$$P_{mg} = G_{rg} + G_w + G_{mg} \quad (6)$$

w którym:

G_{mg} - ciężar mieszanki podsadzkowej, kG (N) obliczony wg wzoru

$$G_{mg} = F_w \cdot L_4 \cdot \gamma_2$$

gdzie:

F_w i γ_2 - jak w 2.2.1,

L_4 - wysokość słupa mieszanki, którą należy przyjmować wg tabl. 2.

Tablica 2

Całkowita długość rurociągu w szybie od wlotu lunety podsadzkowej do miejsca wyjścia rurociągu na podszybie, m	Wysokość słupa mieszanki L_4 , m
do 300	150
300 + 500	200
500 + 700	350
powyżej 700	450

b) Przy obciążeniu konstrukcji wsporczej głównej trzema rurociągami obliczenia należy przeprowadzać przyjmując

- jeden rurociąg zatkany, działający na konstrukcję wsporczą siłą (P_{pg}) obliczoną wg wzoru (5),

- drugi rurociąg czynny obciążający konstrukcję wsporczą siłą (P_{mg}) obliczoną wg wzoru (6),

- trzeci rurociąg pusty obciążający konstrukcję wsporczą siłą (P_{rg}) obliczoną w kG (N) wg wzoru

$$P_{rg} = G_{rg} + G_w \quad (7)$$

w którym:

G_{rg} i G_w - jak we wzorze (5).

c) Przy obciążeniu konstrukcji wsporczej czterema rurociągami obliczenia należy przeprowadzać przyjmując

- jeden rurociąg zatkany działający na konstrukcję wsporczą siłą (P_{pg}) obliczoną wg wzoru (5),

- dwa rurociągi czynne, z których każdy działa na konstrukcję wsporczą siłą P_{mg} obliczoną wg wzoru (6),

- czwarty rurociąg pusty działający na konstrukcję wsporczą siłą (P_{rg}) obliczoną wg wzoru (7).

Schemat obciążenia belek nośnych należy założyć tak, aby największe siły były przyłożone w tych miejscach, które dają najbardziej niekorzystny moment zginający.

Dźwigary wsporcze należy obliczać według zasad określonych w 2.2.1.

2.3. Usytuowanie rurociągów

2.3.1. Usytuowanie rurociągów w przekroju poprzecznym szybu powinno być takie, aby rurociągi były łatwo dostępne z naczynia wyciągowego lub przedziału drabinowego dla umożliwienia wymiany rurociągów. Odstęp między konstrukcją wsporczą, a poruszającym się naczyniem powinien odpowiadać przepisom górniczym dotyczącym odstępów ruchowych naczyń wydobywczych od konstrukcji stałych w szybie.

2.3.2. Usytuowanie rurociągów w przekroju pionowym szybu. Przy projektowaniu rurociągów należy kierować się następującymi zasadami:

- Odstęp pionowy między konstrukcjami wsporczy- mi nie powinien przekraczać 45 m,
- Dźwigary konstrukcji wsporczej nie mogą się wspierać na konstrukcji zbrojenia szybu,
- Na konstrukcji wsporczej rurociągów podsadz- kowych nie należy zabudowywać przewodów i kabli elektrycznych,
- W razie konieczności przejścia rurociągu pod- sadzkowego do innej części przekroju poprzecznego szybu należy zachować łagodne łuki. Przejście ru- rociągu powinno być wykonane przy zastosowaniu kolan kołnierzowych. Nad punktem przejścia ru- rociągu i poniżej tego przejścia musi być zabudowa- na konstrukcja wsporcza, na której rurociąg będzie wsparty za pomocą rur wspornikowych. Dźwigary wsporcze należy obliczać jak podparcie główne wg 2.2.2.
- Dla zabezpieczenia przed wyboczeniem, ru- rociągi powinny być ujmowane w konstrukcjach prowad- niczych, niezależnych od zbrojenia szybowego, z

luzem około 2 mm. Odległość między konstrukcjami prowadniczymi nie powinna przekraczać 11 m.

2.4. Prowadzenie rurociągu w wyrobiskach. Ruro- ciągi podsadzkowe w wyrobiskach podziemnych mogą być prowadzone pod stropem wyrobiska, zawieszane do obudowy na łańcuchach technicznych wg PN-67/ M-84540 i opaskach wg PN-73/G-44015 lub na spągu wyrobiska, ułożone na blokach podporowych wg BN-65/6791-03 w odstępach co 4 m. Na jednym łuku obudowy chodnikowej można podwieszać tylko jeden rurociąg.

W wyrobiskach z obudową murową, rurociągi pod- sadzkowe mogą być prowadzone na wspornikach wpusz- czanych do obudowy.

Odcinki rurociągu prowadzonego w wyrobisku po- chyłym o nachyleniu powyżej 10° powinny być zabez- pieczone punktami oporowymi w odstępach podanych w tabl. 3.

Punkty oporowe należy również projektować przy zmianie kierunku rurociągów głównych w wyrobiskach poziomych.

Rurociągi podsadzkowe w wyrobiskach podziemnych powinny być prowadzone z zachowaniem odstępów ru- chowych wg BN-73/0414-06.

Tablica 3

Kąt nachylenia wyrobiska	Odległość między punktami oporowymi m
10°	90
20°	70
30°	50
45°	40

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę - Główne Biuro Stu- diów i Projektów Górniczych.

2. Normy związane

- PN-71/G-44001 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Rury kołnierzowe
 PN-71/G-44003 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Rury wspornikowe kołnierzowe
 PN-71/G-44004 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Rury łącznikowe kołnierzowe
 PN-71/G-44005 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Kolana kołnierzowe
 PN-71/G-44006 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Pierścienie regulujące
 PN-71/G-44007 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Trójniki kontrolne kołnierzowe
 PN-71/G-44008 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Trójniki 45° kołnierzowe

- PN-71/G-44009 Rurociągi stalowe do podsadzki hydraulicz- nej. Uszczelki
 PN-53/G-44010 Rurociągi podsadzkowe zwykłe. Zasuwy. Ze- stawienie
 PN-73/G-44015 Rurociągi stalowe i stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Opaski
 PN-69/G-44051 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Rury
 PN-71/G-44054 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Rury łącznikowe kołnierzowe
 PN-71/G-44055 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Kolana kołnierzowe
 PN-71/G-44056 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Pierścienie regulujące
 PN-71/G-44057 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Trójniki kontrolne kołnierzowe
 PN-71/G-44058 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki

hydraulicznej. Trójniki kołnierzowe 45°
PN-71/G-44059 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Rury wspornikowe kołnierzowe
PN-69/G-44060 Rurociągi stalowo-ceramiczne do podsadzki hydraulicznej. Uszczelki
PN-67/M-84540 Łańcuchy techniczne ogniowe o ogniach krótkich
BN-73/0414-06 Wyrobiska korytarzowe poziome i pochyle w kopalniach. Odstępy ruchowe i wymiary przejścia dla ludzi
BN-68/1755-01 Rurociągi podsadzkowe stalowe. Kolana nastawne. Wymagania techniczne
BN-68/1755-02 Rurociągi podsadzkowe stalowe. Kolana nastawne. Pierścienie skrajne. Wymagania i badania

BN-68/1755-03 Rurociągi podsadzkowe stalowe. Kolana nastawne. Człony wlotowe. Wymagania techniczne
BN-68/1755-04 Rurociągi podsadzkowe stalowe. Kolana nastawne. Człony wylotowe. Wymagania techniczne
BN-68/1755-05 Rurociągi podsadzkowe stalowe. Kolana nastawne. Pierścienie środkowe. Wymagania techniczne
BN-68/1755-06 Rurociągi podsadzkowe stalowe. Kolana nastawne. Człony środkowe. Wymagania techniczne
BN-65/6791-03 Bloki podporowe dla rurociągów podsadzkowych

3. Autorzy projektu normy - mgr inż. Władysław Fryźlewicz i Jan Horczyński - Główne Biuro Studiów i Projektów Górniczych - Biuro Projektów Górniczych, Katowice.